

EXERCISES IN BULGARIAN LANGUAGE TRAINING AS A FOREIGN LANGUAGE FOR MEDICAL PURPOSE

Yuliyana Ivanova Kichukova

Medical University - Plovdiv, Republic of Bulgaria, Bulgarian Language Section, Department of
Language and Specialized Education, Yuliyana.Kyuchukova@abv.bg

Abstract: In recent years, teaching Bulgarian as a foreign language for medical purposes has been carried out according to the principles of communicative didactics. Exercises, which are a major component in each unit of study, are considered as one of the most important factors in achieving the learning objectives.

The article deals with the exercises as a teaching method through which an activity is carried out, aimed at mastering the Bulgarian language by foreign students studying in programmes of "Medicine" and "Dental medicine". The principle of accessibility when presenting study material is the guiding one, and the reading, listening, speaking and writing exercises are on equal basis.

Types of exercises and tasks are offered for the realization of the activity of "understanding" in relation to the new vocabulary and mastering the terminology of the respective specialties. An essential part of our practice are the exercises for the development of listening comprehension skills; exercises for developing reading comprehension skills; exercises for developing speaking and writing skills.

The realities in modern education allow multimedia presentation of exercises and tasks in mastering Bulgarian for medical purposes. Presentation tools help to make language material more accessible. On the one hand, it shortens the way of learning new vocabulary and grammar, on the other, it saves time by offering quick access to learning materials. The digital environment facilitates the self-mastery of the language and meets the needs and interests of students. The advantage of electronic exercise is that it enables multiple skills to be practiced simultaneously in the same exercise. The ability to perceive the necessary information through several channels is an advantage, which is actively used in training Bulgarian as a foreign language.

In the Bulgarian language training process, students are required not only to reproduce the language units and their functioning in speech, but to creatively rethink and put into practice the acquired communication skills. The textbooks offer a variety of innovative tools in the implementation of the educational process. They give freedom and help to develop the communication skills needed when communicating with patients and nursing staff in hospitals.

Keywords: exercises, types of exercises, multimedia presentation of exercises

УПРАЖНЕНИЯТА В ОБУЧЕНИЕТО ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК КАТО ЧУЖД ЗА МЕДИЦИНСКИ ЦЕЛИ

Юлияна Иванова Кичукова

Медицински университет-Пловдив, Република България, Секция по български език,
Департамент за езиково и специализирано обучение E-mail: Yuliyana.Kyuchukova@abv.bg

Абстракт: В последните години обучението по български език като чужд за медицински цели се осъществява според принципите на комуникативната дидактика. Упражненията, които са основен компонент във всяка учебна единица, се разглеждат като едни от най-важните фактори при постигане целите на обучението.

В статията се разглеждат *упражненията* като учебен похват, чрез който се осъществява дейност, целяща овладяване на български език от чуждестранни студенти, изучаващи специалностите: „Медицина“ и „Дентална медицина“. Водещ е принципът за достъпност при поднасяне на учебния материал, а упражненията по четене, слушане, говорене и писане са равнопоставени.

Предлагат се модели на упражнения и задачи за реализиране на дейността „разбиране“ по отношение на новия лексикален материал и овладяване на термините от съответните специалности. Разглеждат се упражнения за развитие на уменията слушане с разбиране; упражнения за развитие на уменията четене с разбиране; упражнения за развитие на уменията говорене и писане.

Реалностите в съвременното образование позволяват мултимедийно представяне на упражненията и задачите при овладяване на български език за медицински цели. Те спомагат езиковия материал да стане по-достъпен, от една страна, се съкращава пътят на усвояване на новата лексика и граматика, от друга се

пести време, предлагайки бърз достъп до учебните материали. Дигиталната среда улеснява самостоятелното овладяване на езика и отговаря на нуждите и интересите на студентите. Предимство на електронното изпълнение на упражненията е, че се дава възможности за едновременно упражняване на няколко умения в едно и също упражнение. Възможността за възприемане на необходимата информация по няколко канала е предимство, което активно се използва в обучението по български език като чужд.

В обучението по български език за медицински цели от студентите се изисква не просто възпроизвеждане на езиковите единици и тяхното функциониране в речта, а творческо преосмисляне и приложение в практиката на усвоените комуникативни умения. В учебниците се предлагат разнообразни иновативни инструменти при реализиране на образователния процес. Те дават свобода и помагат да се формират комуникативни уменията, необходими при комуникацията с пациенти и медицински персонал в болничните заведения.

Ключови думи: упражнения, модели на упражнения, мултимедийно представяне на упражненията

1.УВОД

Обучението по български език за чужденци, изучаващи „Медицина“ и „Дентална медицина“ е практически насочено. Важни са методите и принципите, които позволяват на преподавателя да направлява процеса на учене, а на студентите да усвояват необходимите знания. Преподаването на български език за медицински цели се основава най-често на следните дидактически принципи:

- ✓ Принцип на нагледност.
- ✓ Принцип на активност.
- ✓ Принцип на достъпност.
- ✓ Принцип на системност.
- ✓ Принцип на комуникативност.
- ✓ Принцип на комплексност.
- ✓ Принцип на интензивност.

Друг важен фактор за успешно усвояване на езика са *упражненията*, които са основен компонент във всяка учебна единица. Според Я. Коева обучението по чужд език е немислимо без различните форми на задачи и упражнения, които „... са сърцето на чуждоезиковото обучение“, а това се отнася и за обучението по български език като чужд.

2. УПРАЖНЕНИЯТА В ОБУЧЕНИЕТО ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК КАТО ЧУЖД.

В Специализирания учебник по български език за чуждестранни студенти по медицина- втори курс с автори М. Димитрова и колектив, всеки урок съдържа следната структура:

- ✓ Въвеждащ диалог или научен текст;
- ✓ Термини и терминологични словосъчетания;
- ✓ Модул от писмени упражнения;
- ✓ Комуникативни задачи в рубриката „Разговаряйте“;
- ✓ Задачи за слушане с разбиране в „Аз слушам и разбирам български език“;
- ✓ Задачи за обратна връзка в „Отговаряйте сега“.

Всяка урочна единица се структурира така, че максимално да улесни усвояването на езиковия материал чрез подходящи упражнения за реализиране на уменията разбиране, прилагане, анализ и синтез.

Разглежданите научни текстове са от областта на медицината, а това налага „текстът да бъде точно възприет на равнище дума, изречение и съдържанието му да бъде разбрано в пълнота“ (Стефанова 2015:124). За правилното разбиране и възприемане значението на думите и термините предлагаме „Граматичният, както и лексикалният материал, да се поднася за разбиране и усвояване чрез синтактични структури-изречения, фрази, словосъчетания“ (Халачева-2018:15). „Синтактичността е един от най-важните принципи в обучението по чужд език. Този подход се определя от комуникативно-практическата насоченост на обучението. Думите като лексикални единици се въвеждат чрез изречения и словосъчетания, граматическите категории- също чрез изречения и фрази“ (Петрова 1997:77).

Упражненията по четене с разбиране формират едни от най-важните умения в обучението по български език като чужд, а именно комуникативно-речевите. Задачите за четене се отнасят към т.нар. рецептивен тип развиващи упражнения, които са свързани с умения за цялостно възприемане на текста, а правилното произношение е една от основните предпоставки за успешно речево общуване. Според Светозара Халачева (Халачева 2018:99-101) полезно е у студентите да се развият следните видове четения:

- ✓ *Ориентировъчно четене*, свързано с определяне вида на текста.

- ✓ *Курсурно четене*, свързано е с откриване на съществената информация в текста като детайлите се пренебрегват.
- ✓ *Селективно четене*, извлича се важна информация от кратки текстове.
- ✓ *Тотално (точно) четене*.

Важен елемент в обучението по български език като чужд е *слушането и разбирането*. Умението за слушане е рецептивен вид речева дейност, свързана с възприемането на звучаща реч, затова прослушването на текстове на аудиозапис е важно за формирането на тези умения. Споделяме мнението на Добрева, Тачева и Дойкова, че: „Успешната реализация на комуникативния акт е свързана с уменията на обучавания да разбира и да реагира адекватно в съответствие с конкретната сфера, тематика и ситуация на общуване“ (Добрева, Тачева, Дойкова 2016:43). Затова работата по *слушане и разбиране* е обособена в отделна секция „Аз слушам и разбирам български език“.

В научната литература *говоренето* „се разглежда едновременно като умение за индивидуално изразяване, с което се осъществява устното вербално общуване, и като умение за разбиране на чужда реч“ (Добрева 2013:396) Упражненията, които изграждат комуникацията, са много важни, затова са обособени в отделна секция „Разговаряйте“. Подходящи упражнения за развиване на уменията говорене са структурирането на диалози и изграждане на монологични текстове, в които студентите се представят: име, народност, професия, хоби и др. Друг тип упражнения са свързани с инсцениране на комуникация, при която студентите приемат определени роли, най-често лекар-пациент, стоматолог-пациент, фармацевт-пациент.

Според Р. Пенкова да се формира комуникативно умение означава да се изгражда система от взаимосвързани езикови и речеви умения, като се отчитат условията и задачите на общуването. На практика, според нея, това са умения за възприемане и създаване на текстове. Формирането на рецептивни и продуктивни умения се основава на спираловидния принцип на обучение. Поетапното формиране на тези умения у студентите чрез подходящи упражнения и задачи „позволява езиковите средства да се овладяват не „изобщо“, като абстрактен код, а като речево поведение, което се проявява в контекста на ситуации от живота“ (Пенкова 2019:43).

Писането като продуктивна речева дейност има важно място в обучението по български език като чужд. При подготовката и изпълнението на писмените упражнения се ръководим от становището на Стефанова, че: „писмено упражнявани смислови цялости се разпознават при четене много по- бързо и обратно- при четене се затвърдяват писмените образи на думи, словосъчетания, изречения“ (Стефанова 2015:135)

Съвременните технологии позволяват визуализация на голяма част от учебното съдържание, което го прави по-достъпно и интересно. Съчетаването на традиционно и електронно преподаване има редица предимства: съкращава се пътя на усвояване на новата лексика, спазва се принципът на нагледност и достъпност, осъществява се интердисциплинарна връзка с други изучавани дисциплини, медицинската терминология се възприема по няколко канала, едновременно се упражняват няколко умения в едно и също упражнение.

3. ИЛЮСТРАЦИЯ НА УПРАЖНЕНИЯ ВЪРХУ ЛЕКСИКАЛНИЯ И ГРАМАТИЧЕН МАТЕРИАЛ НА ТЕМА: ЧОВЕШКО ТЯЛО. ФОНЕТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ.

Този урок от специализирания учебник по български език –втори курс може да бъде допълнена и представена по следния начин: Текстът „Човешкото тяло“ се превежда чрез сегментиране на изречения, фрази и думи, а термините: клетка, тъкани, органи и системи в човешкия организъм се визуализират чрез мултимедия, за да се възприеме новият терминологичен материал и зрителино.

Човешкото тяло има различни нива на организация и те се надграждат. Клетките изграждат тъкани, тъканите изграждат органи, а органите изграждат системи. Тялото е съставено от различни системи: опорно-двигателна (пасивна- скелет, активна- мускули), дихателна, храносмилателна, сърдечносъдова, пикочно-полова, нервна, ендокринна,сетивни системи. Тези системи са взаимосвързани. В здравето тяло всички органи в системите работят в синхрон. “(2019:5)

Органи

Умението разбиране на текст се постига чрез различни задачи и упражнения: въпроси по съдържанието на текста, откриване на важна информация и използването и в задачи за писмено изпълнение.

Отговорете устно на въпросите.

- 1.От какво се състои човешкото тяло?
- 2.Какви системи има в човешкото тяло?
- 3.Как работят системите?

Довършете изреченията.(При изпълнението на тази задача предлагаме ключовите думи в текста да се маркират на екрана)

Човешкото тяло се състои от.....

В човешкото тяло има различни системи.....

Системите работят.....

Довършете изреченията (Задачите могат да бъдат реализирани във вида **Множествен избор** (Multiple choice)

1.Клетките изграждат.....

А)органи Б) системи В) тъкани

2.Тъканите изграждат.....

А) системи Б)органи В) клетки

3.Системите са изградени от.....

А)клетки Б) органи В) тъкани

За да се усвои лексиката и граматиката предлагаме упражнения и задачи, в които се реализира когнитивната дейност Прилагане. Например:

-Какво те боли?

-Боли ме...../ Болят ме.....

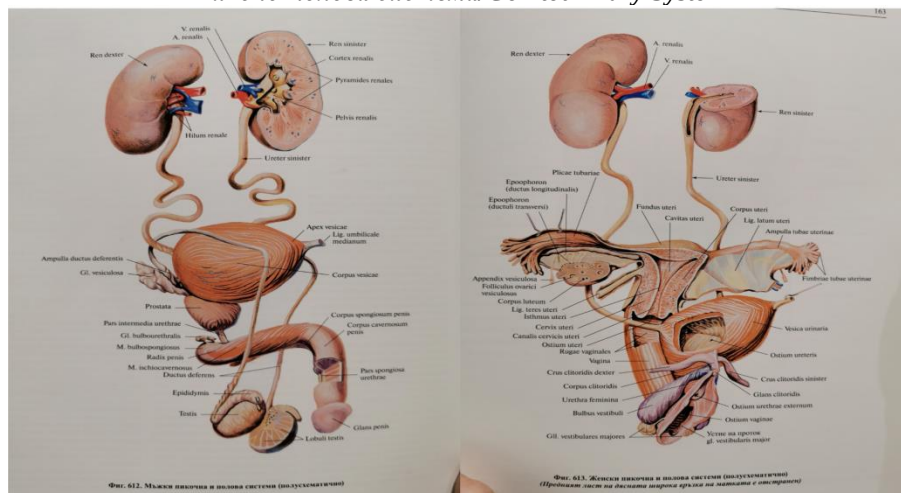
Глава, ръце, очи, уши, бъбреци, глезени, гърло, крак, колене и др.

За по- ефективно реализиране на дейността „разбиране“ по отношение на терминологичния материал предлагаме задача от типа **Обозначаване** (Labeling)

На екрана се визуализират части от човешко тяло или органи с оставено празно място за попълване на думата, която назовава съответната част.

В урока се въвеждат *Системите в човешкото тяло*. В учебника системите са изписани на български език и техните латински наименования, но за да станат по-достъпни и интересни предлагаме отделните системи в човешкото тяло да се визуализират на екрана като се използват подходящи изображения от атласите по анатомия. (Системите в човешкото тяло се изучават по анатомия в първи и втори курс)

Пикочно-полова система/Genitourinary System

След актуализиране и затвърдяване на изучената лексика за органите и системите в човешкото тяло, предлагаме задача, в която студентите да работят по групи. Практиката ни показва, че активното участие на обучаваните води до по-ефективно усвояване на новия учебен материал. Всяка група си избира дадена система и трябва да представи нагледно чрез презентация от какви органи е изградена тя. По този начин

се поощрява самоинициативата и творчеството на студентите. Споделяме мнението на Маргарита Димитрова и Васил Димитров, че иновативните креативни форми на работа предполагат изява на обучаваните, като се реализират „условия за самоинициатива, творчество, осмислени от активността и мотивираността на ученици и студенти да създават свой продукт“ (2016:758).

4.ЗАКЛЮЧЕНИЕ

За успешното усвояване на български език като чужд, учебният материал трябва да бъде структуриран така, че езиковият материал да бъде поднесен чрез подходящи упражнения за реализиране на уменията за разбиране, прилагане, анализ и синтез. Ефективността на обучението до голяма степен зависи от рационалния подбор, оптималното съотношение и творческо реализиране на упражненията и задачите.

ЛИТЕРАТУРА

- Добрева, А. (2013). Комуникативна среда за развиване на уменията говорене- В: Юбилейна научна конференция „50-години-врата към образованието и прозорец към света“, УИ „Св. Климент Охридски“, С., 2013
- Добрева, А., Тачева, В., & Дойкова, И. (2016). Проверка на комуникативните компетенции слушане и говорене по общ български език като чужд с електронни тестове – В: Електронното обучение във висшите училища, VI национална конференция , УИ „Св. Климент Охридски“ , С., 2016
- Димитрова, М., Годорова, Т., Мирчев, Д., Айвазов, Б., Димитров, В., & Георгиева, М. (2019) Специализиран български език за чуждестранни студенти по медицина. Пловдив: „Студио 18“
- Димитрова, М. (2016). International Journal, Institute of Knowledge Management, Knowledge, Scientific Papers, Vol. 15.2., Knowledge in Practice, Eleventh International Scientific Conference Knowledge in Practice 16-18 December, 2016, Bansko, Bulgaria, ISSN 1857-92, UK, V. 15. 2., p.p. 489-924, Skopje, 2016; Global Impact and Quality Factor 1.023 (2015), pp. 755-759
- Коева, Я. (2011). Инструкции към задачите и упражненията в обучението по немски език като чужд, автореферат на дисертация за присъждане на образователна и научна степен „доктор“. София, 2011
- Пенкова, Р. (2019). Речевите жанрове в продължаващото обучение на учителите по езиковите дисциплини. УИ „Св. Климент Охридски“, С. , 2019
- Петрова, Ст. (1997). Български език като чужд (история и методика). „Иктус Принт“, С., 1997
- Стефанова, П. (2015). Методика на обучението по съвременни езици. НБУ, 2015
- Синелников, Р., Синелников, Я., & Синелников, А. (2010). Атлас по анатомия на човека, том 2 . С., „СофтПрес“ ООД, 2010
- Халачева, С. (2018). Съвременни подходи при обучението по български език на чужденци и на българи в чужбина. УИ „Св. Климент Охридски“, С. , 2018